



Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için **Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle**. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabi Sacks

Haye Sara

Avraam: İnanç Dolu Bir Yaşam

Hahamlarımız, Avraam'ın, Noah'dan daha büyük bir inanç kahramanı olduğuna kani olmuşlardır. Bunu Hahamlarımız arasında var olan, Noah'ın "kendi nesillerinde *tsadik*", yani kendi nesillerine *nazaran tsadik* olduğu ifadesi hakkındaki ünlü görüş ayrılığında görmekteyiz:

"Kendi nesillerinde" – Hahamlarımızdan bazıları bunu övgü amaçlı bir ifade olarak tefsir eder: Eğer *tsadik* insanların olduğu bir nesilde yaşamış olsaydı, çok daha *tsadik* olurdu. Diğerleri ise bunu kınama amaçlı bir ifade olarak tefsir eder: Yalnızca kendi nesliyle karşılaştırıldığında *tsadikti*. Ama eğer Avraam'ın neslinde yaşamış olsaydı, hiçbir öneme sahip kabul edilmezdi.

Raşi'nin Bereşit 6:9 açıklaması.

Bazıları, Noah Avraam'ın zamanında yaşamış olsaydı, onu örnek alması sonucunda daha da yüksek doruklara ulaşacağını; bazılarıysa aynı düzeyde kalacağını ve dolayısıyla Avraam'a kıyasla önemsiz olacağını düşünmekteydi. Ama tarafların hiçbiri Avraam'ın daha büyük olduğundan kuşku duymamıştır.

Benzer şekilde, Hahamlarımız "Tanrı'yla *birlikte* yürürdü Noah" ifadesini de, Avraam'ın Tanrı'nın *önünde* yürüdüğü gerçeğiyle karşılaştırmışlardır.

"Tanrı'yla birlikte yürürdü Noah" – Ama Avraam hakkında pasuk, Bereşit 24:40'ta "Önünde yürümüş olduğum [A-Şem]" demektedir. Noah kendisini [*tsadik* düzeyi konusunda] ayakta tutmak üzere [Tanrı'nın] desteğine ihtiyaç duyuyordu. Avraam ise kendisi güçlendirmiş ve *tsadik* olma niteliğinde kendi başına yürüyebilmiştir.

Raşi'nin Bereşit 6:9 açıklaması.

Tüm bunlara rağmen, acaba Avraam'ın Noah'tan daha büyük olduğuna dair *metnin kendisinde* herhangi bir delil var mıdır? Doğrudur; Avraam, ova şehirlerinin imha kararı konusunda Tanrı'yla pazarlığa girişmişken Noah, basitçe Tanrı'nın Tufan konusundaki hükmünü kabullenmiştir. Yine de, Tanrı, Avraam'ı bu itirazda bulunmaya Bizzat sevk etmiştir. Nitekim bunun hemen öncesinde metin şöyle demektedir:

A-Şem, "Yapacağım şeyi Avraam'dan mı saklayacağım?" dedi. "Avraam kesinlikle büyük ve güçlü bir ulus haline gelecek ve yeryüzünün tüm ulusları onun sayesinde mübarek kılınacak. Çünkü onu, *çocuklarına ve soyuna, adil ve doğru olanı yaparak A-Şem'in yolunu korumaları talimatını vereceği* için seçtim ki bu sayede A-Şem, Avraam için söz verdiği her şeyin gerçekleşmesini sağlayacaktır"

Bereşit 18:17-19

Bu, Avraam'ın imha hükmüne karşı bir şeyler söylemesi için neredeyse apaçık bir davetiyedir. Tanrı, Noah'a bu gibi hiçbir davette bulunmamıştır. Dolayısıyla Noah'ın itiraz etmekten geri kalması ona karşı bir koz olarak kullanılamaz.

Doğrusunu söylemek gerekirse, Tora, asıl Noah'tan, Avraam'a nazaran daha yüksek terimlerle bahsediyor görünmektedir. Nitekim bize şöyle anlatılmaktadır:

Noah, A-Şem'in gözlerinde beğeni bulmuştu.

Bereşit 6:6

Noah iki kez *tsadik* biri olarak tarif edilmektedir:

1) “Noah *tsadik* bir adamdı, kendi nesillerinde kusursuzdu. Tanrı'yla birlikte yürürdü Noah.” (Bereşit 6:9)

2) “A-Şem, Noah'a ‘Gemiye gir; sen ve tüm ailen,’ dedi, ‘çünkü bu nesilde seni *tsadik* gördüm.’” (Bereşit 7:1)

Tanah'ın bütünü boyunca başka kimseden *tsadik* diye bahsedilmemektedir. Öyleyse Avraam nasıl Noah'tan daha büyük olabilmektedir?

Bunun bir cevabı – ve sağlam bir cevaptır bu – iki adamın trajedi ve keder karşısında nasıl tepki gösterdiklerine işaret edilerek verilebilir. Tufandan sonra Noah hakkında şunları okuruz:

Noah toprak adamı olmaya başladı ve bir bağ dikti. [Yaptığı] şaraptan içti ve sarhoş oldu. Çadırın içinde soyundu.

Bereşit 9:20-21

Bu olağanüstü bir düşüştür. “*Tsadik* adam”, bir “toprak adamı” haline gelmiştir. “Bizi teselli edecek” (Bereşit 5:29) diye beklenen adam, şimdi tesellişi şarapta aramaktadır. Ne olmuştur?

Cevap tabii ki açıktır: Noah gerçekten de *tsadik* bir adamdı, ama aynı zamanda dünyanın mahvoluşuna tanık olmuş bir *tsadikti*. Ona baktığımızda, kederle paralize olmuş, unutmak isteyen bir adam izlenimi edinmekteyiz. Tıpkı Lot'un yıkımı görmek için geriye dönüp bakma ihtiyacı duymuş olan karısı gibi, Noah da artık devam edemeyeceğini hissetmektedir. Yapayalnız, elemle şoka girmiş biridir. Yüreği burkulmuştur. Geçmiş olayların ağırlığı, onu, yüzünü geleceğe çevirmekten alıkoymaktadır.

Şimdi bu haftanın *peraşasının* başında Avraam'ın durumunu bir düşünün. Daha yeni, hayatının en zorlu sınavından geçmiştir. Tanrı ondan, bunca yıldır doğmasını beklediği çocuğunu kurban etmesini istemiştir. Tüm hayatının en kıymetli şeyini feda etmekle ve kaybetmekle yüzleşmesi istenmiştir. Bu sınav ilerledikçe Avraam'ın nasıl bir ruh halinde olduğunu tahayyül etmek oldukça zordur.

Ve o zaman, tam da bıçağı eline almışken, Göklerden ‘Dur’ diyen çağrı gelmiş ve hikâye her şeye rağmen mutlu bir sona eriyor gibi bir izlenim doğmuştur. Ancak henüz Avraam'ın bilmediği korkunç bir dönüm noktası vardır. Tam da Avraam oğlunun yaşamının başlanmasında rahatlamış bir halde geri dönmekteyken, bu sınavın yine de sonuçta bir kurban aldığını keşfetmiştir. Bu haftaki *peraşanın* başında Sara'nın ölümünü öğrenmekteyiz. Ve Hahamlarımız bu iki olayın birbirine bağlı olduğu önermesinde bulunmuşlardır. Raşi'nin açıkladığı gibi:

Sara'nın vefatıyla ilgili anlatım, Yitshak'ın Bağlanması ile ardı ardına verilmiştir, çünkü ‘Bağlanma’ hakkındaki, oğlunun kesilmek üzere olduğu ve neredeyse kesildiği haberinin bir sonucu olarak [Sara'nın] ruhu içinden uçup gitti ve [Sara] öldü.

Bugün olsa, Sara'nın, duyduğu haber yüzünden kalp krizi geçirdiğini söylerdik.

Şimdi kendinizi Avraam'ın yerine koymaya çalışın. Oğlunu kurban etmesine ramak kalmıştır ve şimdi, bu sınavın dolaylı bir sonucu olarak, bu konudaki haber Avraam'ın bunca yıllık eşinin, tüm yolculukları ve zorlukları boyunca yanında kalmış, hayatını iki kez kurtarmış, ileri yaşında sevinç içinde Yitshak'ı doğurmuş olan bu müstesna kadının ölümüne yol açmıştır. Şayet Avraam bu yüzden hayatının geri kalanı boyunca yas tutsaydı, tıpkı Noah'ın kederini anlayabildiğimiz gibi, onu da mutlaka anlardık. Ama bunun yerine şu sözleri okumaktayız:

Ve Sara, Kenaan Ülkesi'ndeki Kiryat Arba'da – yani Hevron'da – öldü. Ve Avraam, Sara'yı övmek ve ona ağlamak için geldi. *Ve Avraam ölü yakınının önünden kalktı.*

Avraam ağıt yaktıkta ve ağlamakta, ama sonra *kalkmakta* ve Yahudiliğin geleceğini güvence altına almak için iki şey yapmaktadır. Etkilerini bugüne kadar bizim de hissetmekte olduğumuz iki eylem söz konusudur. Avraam, Erets Yisrael'deki ilk toprak parçasını, Mahpela Mağarası'nı içeren araziye satın almaktadır. Ve ardından, Yahudi torunların olması, Yahudi devamlılığının olması için oğlu Yitshak'a bir eş arayışına girmektedir. Noah kedere kapılmış ve kayıpları nedeniyle bunalıma girmiştir. Avraam da, neyi kaybettiğinin bilinciyle acı yaşamıştır. *Ama sonra ayağa kalkmış ve Yahudi geleceğini inşa etmiştir.* Kederin de bir sınırı vardır. İşte Avraam'ın bildiği ve Noah'ın bilmediği şey budur.

Avraam bu çok özel armağanı, torunlarına miras bırakmıştır. Yahudi halkı, diğer herhangi bir ulusu, yeniden ayağa kalmak için hiçbir umut bırakmayacak şekilde tamamen harap edecek sayısız trajedi yaşamıştır. I. Bet Amikdaş'ın yıkılışı ve Babil sürgünü. II. Bet Amikdaş'ın yıkılışı ve Yahudi egemenliğinin sona erışı. Ortaçağın sürgünleri, katliamları, zorla din değiştirtme baskıları ve engizisyonları, 17. ve 19. asırların pogromları ve nihayet Şoa – Holokost. Ve yine de, bir şekilde, Yahudi halkı yas tutup ağlamış ve ardından tekrar ayağa kalkarak geleceğini inşa etmiştir. Bu onların kendilerine has kuvvetidir ve bu haftaki *peraşada* gördüğümüz gibi bu kuvvet Avraam'dan gelmiştir.

Kierkegaard, günlüklerinde etkili bir cümle yazar:

Kederlenmek ahlaki cesareti gerektirir. Neşelenmek dini cesareti gerektirir.

Belki de *Tsadik* Noah ile İnanç Adamı Avraam arasındaki fark budur. Noah kedere kapılmıştı; Avraam ise kederin bir nihayeti olması gerektiğini bilmekteydi. Yüzümüzü, dünün kaybindan yarının çağrısına çevirmek durumundayız. Kendi doğumumuza yardımcı olmamız gerekir.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları:

1. Noah ve Avraam neden birer lider olarak ayrı tutulmuştur? Aralarında ortak nitelikler var mıdır?
2. Sizce Avraam, Noah'ta eksik olan bu duygusal güce neden sahipti?
3. Yisrael'de yakın zamanda meydana gelen trajedilere baktığımızda, Yahudi halkının, geleceğini inşa etmek üzere ayağa kalkmasının örneklerini görüyor musunuz?